

3 februari 2017

Årets första nyfynd 2017

Runstensfragmentet som påträffades 2017 i kyrkogårdsmuren vid Spånga kyrka i Stockholm. Foto Magnus Källström.

Det har blivit något av en tradition att presentera årets första runfynd på K-blogg, så varför bryta denna? I år dök det upp den 2 februari det vill säga igår. Den lycklige upptäckaren var John Hamilton från Arkeologerna vid Statens historiska museer och nu på morgonen har jag varit ute på kontoret i Hägersten och tittat på fragmentet.

Fyndet gjordes i samband med omläggningen av en del av kyrkogårdsmuren vid Spånga kyrka i Stockholm, ett arbete som har föregått etappvisa under flera år och som också har bjudit på flera tidigare runstensfynd. Både [2014](#) och [2015](#) års första runfynd gjordes just i Spånga och det var faktiskt John som stod även för dessa. Det nyfunna fragmentet från Spånga låg djupt ner i fyllningen i muren och tillhör de minsta som har framkommit vid denna kyrka. Det mäter inte mer än 6,5 × 10 cm och är bara 1,5 cm tjockt. Trots det lilla formatet har en bit av en runslinga med två runor bevarats. Den ena utgörs av resterna en **a**-runa. Den andra är svårare, eftersom den ligger precis intill den ena brottkanten, men det mesta talar för att denna runa har varit **i**. Däremot är det osäkert från vilket håll tecknen ska läsas. Står det **ai** eller **ia**? Någon originalkant som kan ge ledning finns inte bevarad, men runslingan är svagt böjd, vilket talar för att läsningen **ai** ligger närmast till hands. Två runor är naturligtvis alldeles för litet för att man ska kunna säga något om innehållet i texten, men med tanke på att två av de vanligaste orden på runstenarna – efter ordet *ok* 'och' – är *ræisa* 'resa' och *steinn* 'sten' som båda kan innehålla teckenföljden **ai** kanske det inte är alltför djärvt att gissa att runorna har tillhört

något av dessa ord. Åtminstone borde statistiken tala för detta. Fragmentet är som nämnts påfallande tunt, bara 1,5 cm. Visserligen är det inte uteslutet att sandstenen kan ha skiktat sig och ursprungligen varit tjockare, men vi kan nog räkna med att stenen i sin helhet har varit relativt liten. Runorna är dock inte överdrivet små. Slingan mäter 7 cm och runtecknen bör ursprungligen ha varit 6 cm höga.

Även om fragmentet har blivit lite kantstött i senare tid är brottytorna uppenbarligen mycket gamla och det måste vara mycket länge sedan stenen slogs sönder. Genom fynd som tidigare har gjorts vid Spånga kyrka vet vi att en del av dessa stenar måste ha slagits sönder redan på 1100-talet. De var nämligen återanvända i anläggningar som måste tillhöra den tid då den äldsta stenkyrkan i Spånga uppfördes och flera har faktiskt fortfarande spår av ursprunglig bemålning.

Frågan är dock varför sandstensrunstenarna från Spånga är så fragmenterade. Av det 25-tal fragment som har hittats vid kyrkan under de senaste tjugo åren är det nästan inget som bär fler än två runor! Är detta resultatet av en avsiktlig och mycket grundlig förstörelse redan under tidig medeltid eller är det bara för att de tunna sandstenarna har varit skörare? Det kan nämnas att det också finns fyra runstenar av granit eller gnejs från Spånga kyrka och av dessa har tre använts som byggnadsmaterial i kyrkan mer eller mindre hela.

Årets första runfynd må vara mycket litet, men det väcker stora frågor!

>> Magnus Källström är runolog, docent och forskare inom runforskningsområdet vid Riksantikvarieämbetet

Läs mer om undersökningarna vid Spånga kyrka hos [Arkeologerna!](#)
Skrivet av [Magnus Källström](#)